

Lapsivaikutusten arvioinnin raportti

Lapuan kaupungin perusopetuksen
palveluverkkosuunnittelu

alkäälläön
va olla
nassa

KIVAT
VÄLITUNN

KOULLU

LAPUA

2026

Sisällys

Lapsivaikutusten arviointi.....	3
Lapsivaikutusten arvioinnin määritelmä ja tavoitteet.....	4
Oikeudellinen perusta ja periaatteet.....	5
YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS).....	5
Kansallinen lainsäädäntö.....	5
Milloin LAVA tulee toteuttaa?.....	7
Esimerkkejä arvioitavista asiakokonaisuuksista.....	7
Lapsivaikutusten arvioinnin prosessimalli.....	8
Lapsivaikutusten arvioinnin toteutus osana Lapuan perusopetuksen koulujen palveluverkkosuunnittelua.....	10
Tarpeen tunnistaminen.....	10
Prosessin ja kuulemisten toteutus.....	11
Lapsivaikutusten tunnistaminen ja toimenpidesuositukset.....	12
Pienen ja suuren koulun määritelmä.....	12
Yksilöllinen kasvu ja kehitys.....	12
Ihmissuhteet, sosiaalinen kehitys.....	13
Terveys ja hyvinvointi.....	13
Harrastukset ja vapaa-aika.....	15
Mielen hyvinvointi ja turvallisuus.....	16
Vaikutukset tiettyyn ryhmään.....	17
Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.....	18
Opetus ja koulunkäynti.....	18
Pedagogiset vaikutukset opetushenkilöstön näkökulmasta.....	22
Koulumatkat.....	22
Kyläyhteisö.....	23
Koulurakennus.....	23
Asukas- ja lapsiperhekehitys.....	24
Elinvoimavaikutukset.....	24
Riskianalyysit ja riskinhallintakeinot eri skenaarioissa.....	26
Yhteenveto päätöksentekoa varten.....	30
Skenaario 0: Nykyinen palveluverkko säilyy.....	30
Skenaario 1: Palveluverkko keskittyy.....	30
Skenaario 2: Palveluverkko tiivistyy.....	31
Päätöksenteossa huomioitavaa kaikissa skenaarioissa.....	32
LAVA-prosessin yhteenveto.....	33
Lähteet.....	34
Oheismateriaali.....	37

Lapsivaikutusten arviointi

Lapsivaikutusten arviointi (LAVA) on systemaattinen työkalu ja prosessi, jolla ennakoidaan, arvioidaan ja seurataan erilaisten päätösten, toimenpiteiden ja toimintojen vaikutuksia lasten (alle 18-vuotiaiden) hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen. Sen keskeisenä tavoitteena on varmistaa, että lapsen etu otetaan ensisijaisesti huomioon kaikessa julkisessa päätöksenteossa, kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa. LAVA ei ole ylimääräistä "hyväntekevyyttä", vaan olennainen osa kunnan, hyvinvointialueen, valtion ja muiden organisaatioiden, kuten seurakuntien, tavanomaista toimintaa ja päätöksentekoprosessia.

Arvioinnin avulla tehdään näkyväksi päätösehdotusten hyödyt ja haitat lapsille, jolloin ehdotuksia voidaan muokata ja mahdollisten haittojen lieventämiseen voidaan varautua. Prosessi auttaa kohdentamaan niukat resurssit oikeudenmukaisesti ja tarkoituksenmukaisesti sekä lisää päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja johdonmukaisuutta. Olennainen osa LAVA-prosessia on lasten ja nuorten omien näkemysten ja kokemusten selvittäminen ja huomioiminen, sillä vaikutusten arviointia ei voida tehdä ilman heidän asiantuntemustaan.

Suomessa LAVA:n toteuttamista tukevat ja edistävät useat toimijat, kuten Lastensuojelun Keskusliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Lasten ja nuorten keskus. Konkreettisia malleja ja työkaluja on kehitetty muun muassa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE).

Keskeiset vaiheet LAVA-prosessissa:

1. **Tarpeen tunnistaminen:** Arvioidaan, onko valmisteltavalla asialla vaikutuksia lapsiin ja määritellään arvioinnin laajuus.
2. **Prosessin suunnittelu:** Kootaan tarvittavat toimijat, aikataulutetaan, määritellään vastuut ja tarkasteltavat vaihtoehdot sekä suunnitellaan tiedonkeruu ja lasten osallistuminen.
3. **Tiedonkeruu ja kuuleminen:** Kootaan olemassa oleva tieto (tilastot, tutkimukset) ja kerätään uutta tietoa kuulemalla lapsia, nuoria ja muita sidosryhmiä lapsiystävällisin menetelmin.
4. **Vaikutusten kuvaaminen ja analysointi:** Tiivistetään kerätty tieto, analysoidaan eri vaihtoehtojen vaikutukset (myönteiset, kielteiset, neutraalit) ja laaditaan suositukset päätöksenteon tueksi.
5. **Päätöksenteko, tiedottaminen ja seuranta:** Tehdään perusteltu päätös, jossa yhteys LAVA:an on osoitettu, tiedotetaan prosessista ja sen tuloksista sekä seurataan päätöksen todellisia vaikutuksia.

Lapsivaikutusten arvioinnin määritelmä ja tavoitteet

Lapsivaikutusten arviointi (LAVA) on ennakointiin ja seurantaan perustuva menetelmä, jolla selvitetään, millaisia hyötyjä tai haittoja erilaisilla päätöksillä, toimenpiteillä tai toiminnalla aiheutetaan lapsille. Arviointi kohdistuu alle 18-vuotiaisiin, mutta esimerkiksi lukiokoulutusta tai ammatillista koulutusta koskevissa arvioinneissa on perusteltua tarkastella vaikutuksia myös 18 vuotta täyttäneisiin opiskelijoihin.

LAVA on työkalu, jonka avulla toimintaa ja päätöksentekoa tarkastellaan lapsen edun näkökulmasta. Se ei ole erillistä tai ylimääräistä toimintaa, vaan olennainen osa tavanomaista päätöksentekoprosessia valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden toiminnassa.

Arvioinnin keskeiset tavoitteet:

- **Lapsen oikeuksien toteutuminen:** Varmistetaan, että päätökset ovat YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisia ja edistävät lasten oikeuksien toteutumista.
- **Ennakointi ja varautuminen:** Arvioidaan etukäteen päätöksen seurauksia, jotta voidaan varautua mahdollisiin haittoihin ja vahvistaa myönteisiä vaikutuksia.
- **Parempi päätöksenteko:** Tuotetaan perusteltua tietoa päätöksenteon tueksi, mikä mahdollistaa eri vaihtoehtojen vertailun ja parhaan mahdollisen ratkaisun löytymisen lasten kannalta.
- **Läpinäkyvyys ja perusteltavuus:** Tehdään päätöksistä läpinäkyviä, vaikuttavampia ja paremmin perusteltuja.
- **Resurssien oikeudenmukainen käyttö:** Autetaan varmistamaan, että erityisesti taloudellisesti haastavissa tilanteissa niukat resurssit käytetään mahdollisimman oikeudenmukaisesti ja tarpeenmukaisesti.
- **Lasten osallisuus:** Tuodaan esiin lasten ja nuorten omat näkökulmat, sillä he ovat oman arkensa parhaita asiantuntijoita.

Oikeudellinen perusta ja periaatteet

Lapsivaikutusten arviointi perustuu vahvasti kansainvälisiin sopimuksiin ja kansalliseen lainsäädäntöön.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS)

LAVA:n perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus, joka on ollut Suomessa voimassa lakina vuodesta 1991. Se on oikeudellisesti velvoittava ihmisoikeussopimus, joka edellyttää julkisen vallan ryhtyvän kaikkiin tarvittaviin toimiin sopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi. Arvioinnin taustalla ovat erityisesti sopimuksen neljä yleisperiaatetta:

1. **Syrjimättömyys (Artikla 2):** Kaikille lapsille on taattava samat oikeudet riippumatta heidän tai heidän vanhempiensa ominaisuuksista.
2. **Lapsen edun ensisijaisuus (Artikla 3):** Kaikissa lapsia koskevissa toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Päätöksentekijän on voitava osoittaa, että lapsen etua on arvioitu.
3. **Oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (Artikla 6):** Lapsen kokonaisvaltainen kehitys (ruumiillinen, henkinen, moraalinen, sosiaalinen) on turvattava.
4. **Lapsen näkemyksen kunnioittaminen (Artikla 12):** Lapsella on oikeus ilmaista näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa, ja näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Kansallinen lainsäädäntö

Useat Suomen lait velvoittavat tai tukevat lapsivaikutusten arvioinnin toteuttamista:

Laki	Säännös (esimerkkejä)	Velvoite
Perustuslaki	2, 6, 14, 20 §	Turvaa yksilön oikeuden osallistua ja vaikuttaa. Edellyttää lasten tasa-arvoista kohtelua ja oikeutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.
Kuntalaki	22 §	Velvoittaa kuntia huolehtimaan asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista.
Hallintolaki	7, 31, 41 §	Velvoittaa viranomaisen tiedottamaan toiminnastaan sekä selvittämään asian riittävästi ja kuulemaan tahoja, joihin päätöksellä voi olla huomattava vaikutus.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä	6 §	Velvoittaa kunnan ja sairaanhoitopiirin arvioimaan päätösten vaikutuksia väestön terveyteen ja hyvinvointiin.
Laki hyvinvointialueesta	Luku 5	Velvoittaa hyvinvointialueen arvioimaan päätösten vaikutuksia eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen.
Maankäyttö- ja rakennuslaki	9 §	Edellyttää kaavoituksessa sosiaalisten ja muiden vaikutusten selvittämistä.
Varhaiskasvatustilaki	20 §	Velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjää selvittämään ja ottamaan huomioon lapsen mielipide ja toivomukset varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa
Perusopetuslaki	3 a, 30 §	Velvoittaa opetuksen järjestäjää huomioimaan lapsen edun ja oikeuden opetukseen.

Lisäksi vastaavia säännöksiä löytyy muun muassa lukiolaista, ammatillisen koulutuksen laista, nuorisolaista ja laista kuntien kulttuuritoiminnasta.

Milloin LAVA tulee toteuttaa?

Lapsivaikutusten arviointi on tarpeen aina, kun valmisteltavalla asialla, päätöksellä tai toiminnalla on suoria tai epäsuoria vaikutuksia lasten elämään. Arvioinnin laajuus voi vaihdella suppeasta laajaan riippuen asian merkittävydestä.

LAVA on tehtävä erityisesti, kun päätös koskee:

- Suoraan tai epäsuoraan 0–18-vuotiaita.
- Suurta joukkoa lapsia ja nuoria (esim. kouluverkkouudistus).
- Pientä, mutta erityisen haavoittuvassa asemassa olevaa ryhmää (esim. vammaiset lapset, sijoitetut lapset, maahanmuuttajalapset).
- Asia on uusi, eikä valmiita toimintamalleja ole olemassa.
- Päätös on vaikea tai mahdoton perua.
- Asia on kiistanalainen tai herättää ristiriitaisia tulkintoja.
- Päätöksen vaikutukset ovat pysyviä tai pitkäkestoisia.
- Asia on osa laajempaa vaikutusketjua tai sillä on yhteisvaikutuksia muiden päätösten kanssa.

Esimerkkejä arvioitavista asiakokonaisuuksista

Toimiala	Esimerkkejä päätöksistä, joissa LAVA on tarpeen
Varhaiskasvatus ja esiopetus	Palveluiden saatavuus, hoitopaikkojen riittävyys, ryhmäkoot, tilat, yhteistyö muiden palveluiden kanssa.
Perusopetus	Kouluverkko, luokkakoot, opetussisällöt, oppilashuollon palvelut, koulukuljetukset, kouluruokailu, aamu- ja iltapäivätoiminta.
Toisen asteen koulutus	Palvelutarjonta, opiskeluvaihtoehdot, opiskelijahuolto, koulumatkat, koulutuksen keskeyttämisen ehkäisy.
Nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut	Vapaa-ajan tilojen sijainti, harrastusmahdollisuuksien monipuolisuus, palveluiden kustannukset perheille, järjestöjen toiminnan koordinointi.
Rakentaminen ja kaavoitus	Lasten ja perheiden näkökulman huomioiminen kaavoituksessa, leikkipaikkojen ja kevyen liikenteen väylien suunnittelu.
Sosiaali- ja terveystalvet	Äitiys- ja lastenneuvolan, perheneuvolan ja muiden palveluiden saatavuus ja kattavuus, asiakasprosessien jatkuvuus.

Lapsivaikutusten arvioinnin prosessimalli

Etelä-Pohjanmaan LAPE-hankkeessa kehitetty viisivaiheinen malli tarjoaa selkeän rungon LAVA-prosessin toteuttamiseen. UNICEF:n muistilista täydentää mallia yksityiskohtaisilla menettelytapaohjeilla. Lapuan perusopetuksen koulujen palveluverkkosuunnitelman yhteydessä hyödynnetään tätä prosessimallia.

Vaihe 1: Tunnista tarve

- **Vastuu:** Asiaa valmisteleva viranhaltija.
- **Toimenpiteet:**
 - Arvioidaan, koskettaako päätös tai toiminta lapsia. Jos kyllä, LAVA on tarpeen. Jos ei, perustellaan miksi arviointia ei tehdä.
 - Tunnistetaan, mitä lapsiryhmiä asia koskee ja onko joukossa erityisen haavoittuvia ryhmiä.
 - Määritellään arvioinnin laajuus:
 - **Suppea arviointi:** Jos asiasta on paljon olemassa olevaa tietoa, se ei herätä ristiriitoja ja riskit ovat vähäisiä.
 - **Laaja arviointi:** Jos asia on uusi, tietoa on vähän, vaikutukset ovat epävarmoja tai asiaan liittyy monenlaisia näkökulmia.
 - Tunnistetaan taustalla vaikuttava lainsäädäntö ja asian erityiskysymykset.

Vaihe 2: Suunnittele prosessi

- **Toimenpiteet:**
 - Kootaan ydinryhmä ja otetaan mukaan keskeiset tahot (esim. varhaiskasvatuksen, opetuksen ja nuorisotyön ammattilaiset).
 - Laaditaan suunnitelma: aikataulut, vastuut ja tehtävät.
 - Hahmotellaan ja määritellään tarkasteltavat päätösvaihtoehdot (ml. "nollavaihtoehto" eli nykytilan jatkuminen).
 - Suunnitellaan tiedonkeruu: Mitä tietoa on jo olemassa? Mitä tietoa tarvitaan lisää? Keneltä, mitä ja miten kysytään?
 - Suunnitellaan lasten ja nuorten osallistuminen ja valitaan ikätasoon sopivat, lapsiystävälliset menetelmät.
 - Tiedotetaan kohderyhmiä tulevasta prosessista.

Vaihe 3: Kartoita, kerää tietoa ja kuule

- **Toimenpiteet:**
 - Kootaan olemassa oleva taustatieto: tilastot (Sotkanet, Tilastokeskus), tutkimukset (Kouluterveyskysely, LTH-tutkimus), strategiat ja suunnitelmat.
 - Toteutetaan suunniteltu uuden tiedon keruu. Tämä on keskeinen vaihe, jossa lasten ääni tuodaan esiin.

- **Lasten ja nuorten kuuleminen:** On olennaista selvittää lasten omia mielipiteitä ja kokemuksia. Menetelminä voivat olla esimerkiksi piirtäminen, valokuvaaminen, ryhmäkeskustelut, kyselyt tai sadutus. Lapsille tulee kertoa selkeästi, mihin asiaan he ovat vaikuttamassa.

Vaihe 4: Kuvaile ja analysoi vaikutukset

- **Toimenpiteet:**

- Tiivistetään ja kootaan kaikki kerätty tieto.
- Analysoidaan ja vertaillaan eri päätösvaihtoehtojen vaikutuksia lapsen oikeuksiin ja hyvinvoinnin osa-alueisiin. Vaikutuksia tarkastellaan eri näkökulmista:
 - **Myönteiset, neutraalit ja kielteiset vaikutukset.**
 - **Lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutukset.**
 - Vaikutukset eri lapsiryhmiin, erityisesti heikommassa asemassa oleviin.
- Laaditaan yhteenveto ja perustellut suositukset päätöksenteon tueksi. Esitetään, miten myönteisiä vaikutuksia voidaan vahvistaa ja kielteisiä lieventää tai poistaa.

Vaihe 5: Tee päätös, tiedota ja seuraa

- **Toimenpiteet:**

- Laaditaan päätösehdotus perusteluineen, jossa osoitetaan selkeä yhteys tehtyyn lapsivaikutusten arviointiin.
- Tiedotetaan päätöksentekoprosessista ja lopullisesta päätöksestä kaikille mukana olleille, erityisesti lapsille ja perheille, käyttäen lapsiystävällisiä tapoja.
- Seurataan päätöksen vaikutuksia ja arvioidaan, toteutuivatko ennakoidut vaikutukset.
- Arvioidaan itse LAVA-prosessin onnistumista ja hyödynnetään opittua tulevissa arvioinneissa.

Lapsivaikutusten arvioinnin toteutus osana Lapuan perusopetuksen koulujen palveluverkkosuunnittelua

Tarpeen tunnistaminen

Palveluverkon uudistaminen on prosessi, jossa punnitaan vastakkain paikallista saavutettavuutta, opetuksen laatua ja kaupungin kokonaistaloudellista kestävyyttä. Kun lapsimäärät vähenevät, muutoksella on heijastusvaikutuksia sekä yksittäisiin kyliin että kaupungin muihin asuinalueisiin. Vaikka yksittäisen toimipisteen lakkauttaminen on paikallisesti haastava muutos, sen tavoitteena on usein luoda kestävämpi ja vetovoimaisempi palvelukokonaisuus, joka pystyy vastaamaan lapsiperheiden tarpeisiin myös vähenevän väestön oloissa.

Lapuan perusopetuksen palveluverkkoselvitys käynnistyi syksyllä 2025 kahden oppilasmäärältään pienimmän alakoulun, Kauhajärven ja Männikön, selvityksellä ja niihin kohdistuneella lapsivaikutusten arvioinnilla. Tämän jälkeen kaupunginvaltuusto palautti asian uudelleen valmisteluun (päätös 12/2025) ja linjasi, että palveluverkkoselvitys toteutetaan kokonaisvaltaisesti kaikkien kaupungin alakoulujen osalta. Tavoitteeksi asetettiin kartoittaa koko palveluverkon tulevaisuus ja muodostaa kokonaiskuva perusopetuksen tilanteesta väestörakenteen muuttuessa.

Päätöksenteon pohjaksi ja lapsen edun huomioimiseksi laaditaan koko kaupungin kattava lapsivaikutusten arviointi (LAVA). Arvioinnin tarkoituksena on tuottaa puolueetonta tietoa eri ratkaisuvaihtoehtojen heijastumista lasten arkeen, opetusryhmiin ja lähiyhteisöihin. Aineistona hyödynnetään maalisi-huhtikuussa 2026 toteutettuja kuulemisia, joilla selvitettiin perheiden ja opetuksen asiantuntijoiden näkemyksiä. Aineistona hyödynnetään myös Lapuan lasten ja nuorten hyvinvointikyselyn tuloksia keväältä 2026 sekä aiheesta laadittuja, näyttöön perustuvia tutkimuksia, raportteja ja artikkeleja. Tässä raportissa hyödynnetään osin myös syksyllä 2025 laadittua lapsivaikutusten arviointia. Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti tässä raportissa ratkaisuja tarkastellaan kokonaisuutena, eikä yksittäisiä koulukohtaisia päätöksiä tehdä ennen koko palveluverkkolinjauksen valmistumista.

Lapsivaikutusten arviointi koskee kaikkia Lapuan alakoulujen oppilaita. Arvioinnissa otetaan huomioon erilaisten oppilaiden tarpeet, kuten tuen tarpeet ja koulumatkojen pituus. Vaikutuksia arvioidaan suhteessa seuraaviin kolmeen skenaarioon:

Skenaario 0: Nykyinen palveluverkko säilyy

- Perusopetuksen palveluverkko säilyy nykyisen laajuisena, ja toiminta jatkuu kaikissa 11 alakoulussa.

Skenaario 1: Palveluverkko keskittyy

- Palveluverkkoa keskitetään suurempiin yksiköihin, jolloin alakouluja säilyy koko kaupungin alueella 5 kappaletta.

Skenaario 2: Palveluverkko tiivistyy

- Palveluverkkoa tiivistetään yhdistämällä kyläkouluja toisiinsa, jolloin alakouluja säilyy 8 kappaletta.

Prosessin ja kuulemisten toteutus

Osana perusopetuksen palveluverkkoselvitystä ja lapsivaikutusten arviointia kaupungissa toteutettiin kuulemisen kokonaisuus maaliskuussa 2026. Kuulemisen tavoitteena oli kerätä tietoa päätöksenteon tueksi sekä kartoittaa perheiden arkea ja opetuksen asiantuntijoiden näkemyksiä. Kuulemiset kohdennettiin kolmelle ryhmälle: oppilaille, huoltajille sekä opetushenkilöstölle. Kaikkien kohderyhmien kuulemismenetelmänä käytettiin Webropol-kyselyä.

Kyselyiden käytännön järjestelyt ja vastaustavat suhteutettiin kohderyhmittäin seuraavasti:

- **Oppilaat:** Kaikkien alakoulujen 1.–6.-luokkalaisille järjestettiin kuuleminen koulupäivän aikana. Menetelmänä käytettiin ikätasoisesti muotoiltua Webropol-kyselyä, jonka täyttämässä luokanopettajat ohjeistivat ja avustivat oppilaita tarvittaessa. Sähköisen kyselyn lisäksi oppilaille varattiin mahdollisuus ilmaista ajatuksiaan piirtämällä. Oppilaiden kuulemisesta tiedotettiin huoltajia etukäteen Wilma-viestillä. **Oppilaiden vastauksia kerättiin kyselyn aukioloaikana 774, lisäksi piirustuksia saapui noin 150 kappaletta.**
- **Huoltajat:** Alakoululaisten huoltajille suunnattu sähköinen Webropol-kysely toimitettiin huoltajille Wilma-viestinä. Kyselyllä kartoitettiin huoltajien näkemyksiä lapsen koulupäivän kokonaisuudesta sekä palveluverkon mahdollisista muutoksista. Kysely suunnattiin kaikille alakoululaisten perheille riippumatta lapsen nykyisestä koulusta. **Kyselyyn vastasi 234 henkilöä.**
- **Opetushenkilöstö:** Opetushenkilöstölle toteutettiin Webropol-asiantuntijakysely. Kyselyn kohteena olivat opetuksen järjestämisen edellytykset sekä pedagoginen laatu. **Kyselyyn saatiin 53 vastausta opetushenkilöstöltä.**

Lapsivaikutusten tunnistaminen ja toimenpidesuosituks

Pienen ja suuren koulun määritelmä

Pienen ja suuren koulun koon määrittelylle ei ole yhtä yleispätevää rajaa. Kansainvälisesti pienen koulun oppilasmäärä asettuu eri tutkimuksissa alle 50 ja alle 200 oppilaan välille, mutta Suomessa esimerkiksi Tilastokeskus ja Opetushallitus luokittelevat pieniksi alakouluiksi alle 50 oppilaan yksiköt. Koulututkija Taina Peltonen puolestaan arvioi, että alle sadan oppilaan yksikkö on pieni, kun taas suuressa koulussa oppilaita on 500-1000. Oppilasmäärien ohella määrittelyssä käytetään toiminnallisia mittareita: koulu voidaan luokitella pieneksi, jos opettajia on korkeintaan viisi tai jos opetus järjestetään yhdysluokissa. Tästä tyypillinen esimerkki on maaseudulla tai kaupungin laitamilta toimiva kyläkoulu, jolle on ominaispiirteistä rajatusta lähiympäristöstä tuleva oppilas pohja sekä yhdysluokkaopetus.

Yksilöllinen kasvu ja kehitys

Pienten koulujen yhteisöissä sekä tutkimustiedon että lasten kuulemisten perusteella voidaan todeta, että isommat lapset oppivat kärsivällisyyttä ja vastuuta sekä saavat onnistumisen kokemuksia voidessaan auttaa opetustilanteissa pienempiä lapsia. Pienemmät lapset puolestaan mallioppivat ja saavat tukea isommilta lapsilta. Oppimisympäristössä, jossa on eri ikäisiä lapsia, opettaja voikin hyötyä isompien lasten valmiudesta avustaa ja tukea pienempiä lapsia. Kaikenikäisten kanssa työskentely voi lisätä yhteistyötaitoja ja empaattista vuorovaikutusta. Myös huoltajat korostivat pienen koulun "me"-henkeä ja yhteisöllisyyttä. Toisaalta lapsen yksilölliset tarpeet voivat jäädä vähemmälle huomiolle, kun opettajalla on useita eri ikäryhmiä vastuullaan. Opettajan onkin tällaisessa oppimisympäristössä tärkeä huomioida, että myös isommat lapset saavat tasapuolisesti huomiota ja tukea.

Koulunkäynnin nivelvaiheet on tunnistettu haastavaksi kohdiksi oppilaiden koulupolulla. Isompaan yhteisöön tottuminen jo alakoulun aikana voi helpottaa yläkouluun siirtymistä. Sopeutuminen uuteen yhteisöön voi viedä aikaa. Riittävän aikaisin aloitetut sekä kattavat ryhmäytymistoimet voivat vähentää muutokseen liittyvää jännitystä ja epävarmuutta. Nykyisen kaveripiirin ja yhteisön säilyminen edesauttaa sopeutumista. Lisäksi isommassa yhteisössä uusiakin kaverisuhteita voi syntyä aiempaa enemmän.

Mikäli nykyinen alakoulu lakkautuu ja uudeksi lähikouluksi osoitetaan toinen koulu, kokevat lapset keskikokoiseen kouluun siirtymisen vähemmän pelottavana ajatuksena kuin suureen. Myös huoltajat toivovat lähikoulun olevan sekä etäisyyden että oppilasmäärän puolesta mahdollisimman lähellä nykyistä koulua. Mahdollisuus hakea toissijaiseen kouluun lisää valinnanvapautta tilanteessa, jossa lähikouluksi osoitettua koulua ei koeta sopivaksi.

Ihmissuhteet, sosiaalinen kehitys

Yhteisön tuttuus ja toimintatapojen tuntemus lisäävät yhteisöllisyyden tunnetta ja auttavat saavuttamaan yhteisöllisyyden tuottaman hyödyn. Lapset kokevatkin tiiviissä yhteisössä mahdollisten ristiriitojen sopimisen sekä kaverisuhteiden muodostamisen helpommaksi. Toisaalta sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutuksen harjoittelumahdollisuudet jäävät kapeiksi, kun ikätovereita on vähemmän tai ei ollenkaan. Pinnalliset kaverisuhteet voivat lisätä kouluviihtyvyyttä, mutta eivät vaikuta turvallisuudentunteeseen tai karruta sosiaalista pääomaa. Osalla lapsista ryhmäytyminen voi olla haasteellista silloin, kun ryhmä on pieni, "valinnanvaraa" kavereiden suhteen on vähän, ja ryhmä sisältää jo olemassaolevia, kiinteitä kaverisuhteita. Lapsilla, joiden lähiympäristö on sosiaalisilta suhteiltaan rajallinen, voivat ryhmäytyminen ja tutustumiset toisten koulu yhteisöjen kanssa laajentaa sosiaalisia verkostoja ja tuoda uusia ystäviä tai vertaiskokemuksia oman lähiyhteisön ulkopuolelta.

Lapset nostavat useissa tutkimuksissa koulun tärkeimmäksi asiaksi kaverit, ja myös lasten ja huoltajien kuulemisissa tämä korostuu. Nykyisten kaverisuhteiden toivotaankin säilyvän riippumatta siitä, jatkuuko nykyisen koulun opetustoiminta vai onko edessä lähikoulun vaihtuminen. Toisaalta lapsilla voi olla jo olemassa olevia kaverisuhteita muiden koulujen oppilaisiin mm. harrastusten kautta, ja myös näiden kaverisuhteiden säilymiseen ja jatkumiseen lapset suhtautuvat positiivisella innolla. Palveluverkkosuunnittelun lähtökohtana on kaikkien oppilaiden osoittaminen samaan uuteen lähikouluun, jolloin tuttu yhteisö säilyy. Erityistä huomiota koulunvaihdoistilanteessa tulee kuitenkin osoittaa lapsiin, joiden nykyiset kaverit ovat eri luokka-asteella, ja saattavat siten päätyä uudessa koulussa eri luokalle. Lapsille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa opetusryhmiin, mikäli lähikoulu vaihtuu.

Terveys ja hyvinvointi

Seuraavassa taulukossa on esitelty palveluverkkoselvityksen kyselyyn sekä Lapuan lasten ja nuorten hyvinvointikyselyn kouluhyvinvointiin liittyviä vastauksia keväällä 2026 teetetyssä kyselyssä. Taulukossa on vertailtu pienempien alakoulujen oppilaiden vastauksia Lapuan neljän suurimman alakoulun oppilaiden vastauksiin.

Hyvinvointikysely Kysymys	Tarkasteltu vastausvaihtoehto	Pienemmät alakoulut	Lapuan 4 suurinta alakoulua
Tykkäätkö käydä koulua?	Kyllä, yleensä	85	75
Onko välitunneilla tarpeeksi tekemistä?	Kyllä, yleensä	88	79
Syötkö koulussa ruuan?	Kyllä, yleensä	88	85
Liikutko mielestäsi riittävästi?	Kyllä, yleensä	95	95
Harrastatko jotain joka viikko?	Kyllä, minulla on monia harrastuksia	46	51

	Kyllä, minulla on yksi harrastus	34	32
	Minulla ei ole ohjattua harrastusta, mutta haluaisin harrastaa	8	9
	Minulla ei ole ohjattua harrastusta, enkä haluaisikaan sellaista	12	8

Palveluverkkoselvityksen kysely Kysymys	Tarkasteltu vastausvaihtoehto	Pieni tai keskisuuri koulu	Iso koulu
Mikä tekee koulupäivästäsi mukavan juuri nyt? (Valitse 2 tärkeintä asiaa)	Kaverit	91	96
	Oma opettaja tai muut tutut aikuiset	15	11
	Koulun tutut paikat ja piha	20	11
	Välitunnit ja leikit	46	54
	Lempiaineet ja oppiminen	14	16
	Koulupäivän jälkeiset kerhot tai muu ajanvietto koululla	14	12
Miten kuljet kouluun tällä hetkellä?	Kävellen tai pyörällä	48	81
Jos koulumatkasi pitenis nykyisestä, mitä mieltä olisit siitä?	Se jännittää tai tuntuu vähän ikävältä	29	21

Koulun koosta riippumatta lapsille kouluarjessa kaikkein keskeisimpiä asioita ovat sosiaaliset suhteet, leikki ja liikunnallisuus. Lapset arvostavat fyysistä ympäristöä, joka mahdollistaa yhdessäolon ja aktiivisuuden. Koulupäivän aikainen liikunta väheneekin tutkimusten mukaan merkittävästi, jos koulun ympäristö ei ole lapselle liikkumiseen kannustava. Piha on monen lempipaikka, ja välitunnilla tärkeintä on vapaus liikkua, keinua ja leikkiä yhdessä ystävien kanssa. Pienempien koulujen oppilaille on mielikuvituksellisia toiveita pihan ja koulutilojen varustelun parantamiseksi. Koulun parhaina puolina pidetään yhteisöllisyyttä, kotoisuutta ja tuttuutta, ja pienempien koulujen oppilaat pitävät jonkin verran enemmän koulunkäynnistä isompien koulujen oppilaisiin verrattuna. Suurissa kouluissa ajatukset koulun parhaista puolista suuntautuvat hieman enemmän koulun rakennettuun ympäristöön ja kavereihin.

Mahdollisuus itsenäiseen koulumatkojen kulkemiseen koko alakoulun ajan lisää merkittävästi päivittäistä liikuntaa lapsuusvuosiin. Vastavuoroisesti koulumatkaliikunta vähenee, jos aiemmin itsenäisesti koulumatkat kulkenut oppilas siirtyy koulukuljetuksen piiriin. Toisaalta iso osa lapsista on nykyisinkin koulukuljetuksen piirissä kuljetusoppilaiden määrän ollessa merkittävä pienten ja keskisuurten koulujen oppilaiden osalta. Sekä lasten että huoltajien kuulemisissa nousi esiin huomioita mahdollisesta koulupäivän pidentymisestä ja sen vaikutuksista. Perusopetuslain mukaan alakouluikäisen oppilaan koulupäivään liittyvät kuljetukset odotuksineen eivät saa ylittää 2,5 tunnin aikarajaa. Tämä tulee ottaa huomioon mahdollista uutta lähikoulua nimettäessä. Odotusaikoihin sekä kuljetuksen kestoihin voidaan vaikuttaa lukujärjestyksen laatimisen yhteydessä sekä kuljetusreittejä suunniteltaessa ja kilpailutettaessa. Tavoite on, että odotukset ja kuljetukset eivät pidennä oppilaiden koulupäivää tarpeettomasti.

Isommassa koulussa oppilashuollon palvelut ovat paremmin saatavilla. Toisaalta isommissa yhteisöissä riski esimerkiksi tartuntatauteihin sairastumiseen on hieman suurentunut.

Osana pienimpien oppilaiden (1-2-luokkalaiset) koulupäivää Lapuan alakouluilla järjestetään iltapäivätoimintaa. Pienimmissä kouluissa tämä ei ole mahdollista liian vähäisen oppilasmäärän vuoksi. Koulun koon kasvaessa iltapäivätoiminnan järjestäminen on todennäköisempää. Iltapäivätoimintaan osallistuminen on vapaaehtoista ja perheen tarpeista lähtevää. Joissain tapauksissa iltapäivätoimintaan osallistumisella on positiivisia vaikutuksia perheen arkeen (esim. mielekäs tekeminen iltapäivään, huoltajalla ei huolta yksin olevasta lapsesta).

Harrastukset ja vapaa-aika

Nykyisen koulun säilyessä säilyvät myös koulurakennuksen ja -ympäristön liikkumis- ja harrastusmahdollisuudet. Lasten mukaan koulun ympäristöön on helppo tulla vapaa-ajallakin liikkumaan ja leikkimään, kun matka koululle on lyhyt. Hyvät lähiliikuntamahdollisuudet lisäävätkin tutkitusti lasten omaehtoista liikkumista. Huoltajien kuulemisissa korostui koulun tilojen ja ympäristön merkitys koko kylän harrastus- ja vapaa-ajan toiminnalle. Esimerkiksi koulun liikuntasalien toivotaan säilyvän osana kaupungin liikuntavaliokoomaa myös tilanteessa, jossa koulun opetustoiminta päätetään lakkauttaa.

Suuremmilla kouluilla on keskimäärin enemmän koulupäivän yhteyteen ajoittuvia kerhoja sekä koulun ulkopuolista harrastustoimintaa. Tämä voi monipuolistaa lasten harrastusvalikoimaa, turvata harrastamismahdollisuuden myös eriarvoisessa asemassa oleville lapsille ja nuorille sekä mahdollistaa itsenäisen kulkemisen harrastuksiin. Toisaalta lasten huolena on, että koulupäivän jälkeisiin harrastuksiin tulee kiire, jos koulupäivä pitenee tai kulkemisiin menee enemmän aikaa. Lasten harrastusaktiivisuudessa ei hyvinvointikyselyn vastausten perusteella ole koulun koon perusteella merkittävää eroa.

Välituntitoiminta ja liikuntamuodot voivat olla rajallisia pienen ja eri ikäisistä koostuvan lapsiryhmän vuoksi (esim. joukkuelajit). Lasten lajituntemus ja mahdollisuus eri liikuntalajeihin tutustumiseen voi siksi jäädä puutteelliseksi. Liikuntatuntien ja välituntitoiminnan suunnittelu vaatii pienen koulun opettajalta mukautumiskykyä, vaikka nykyisessä liikunnan opetus suunnitelmassa ei liikunnan opetus enää lajivalmennukseen keskitykään. Vastuu eri liikuntalajien kokeilusta siirtyy enemmän vanhemmille ja osaksi vapaa-aikaa.

Mielen hyvinvointi ja turvallisuus

Lähikoulun vaihtumiseen liittyvä muutos ja epävarmuus voi aiheuttaa huolta, stressiä ja sopeutumishaasteita (esim. kiusaamisen pelko). Tätä voidaan lievittää esimerkiksi kattavilla tutustumisilla ja ryhmäytystoimilla, koulukulkemisten harjoittelulla sekä huoltajien ja muiden aikuisten positiivisella, kannustavalla suhtautumisella. Myös huoltajille tulee mahdollistaa vierailut, vaikuttamismahdollisuudet ja riittävän kattava tutustuminen esimerkiksi koulun tapoihin, koulukuljetusreitteihin ja uuteen opettajaan.

Pienen koulun lakkautusuhan jatkuminen ylläpitää lasten kommenttien mukaan tähän liittyvää stressiä. Koulun toiminnan jatkuessa selkeä tiedotus ja linjaukset asian ottamisesta uuteen käsittelyyn voivat helpottaa epätietoisuutta.

Hyvinvointikyselyn vastausten perusteella alakouluikäiset tuntevat olonsa turvalliseksi koulun koosta riippumatta sekä koulussa että kotiloissa. Myöskään kiusaaminen ei ole lasten vastausten perusteella yleisempää vertailun kummassakaan tyyppissä. Luottamus omaan vanhempiin ja omaan opettajaan on yhtäläistä, ja lapset kokevat opettajien tasapuolisuuden toteutuvan yhtä hyvin eri kokoisissa kouluissa. Sekä lasten että huoltajien kyselyn avoimissa vastauksissa korostui kuitenkin huomattavasti pelko ja uskomukset siitä, että isommissa kouluissa kiusaamista koetaan paljon enemmän, ja myös riski syrjäytymiselle olisi suurempi. Lasten kyselyn tulokset eivät kuitenkaan puolla tätä oletusta.

Hyvinvointikysely Kysymys	Tarkasteltu vastausvaihtoehto	Pienemmät alakoulut	Lapuan 4 suurinta alakoulua
Tunnetko olosi koulussa turvalliseksi?	Kyllä, yleensä	97	95
Tunnetko olosi kotona turvalliseksi?	Kyllä, yleensä	97	98
Onko sinua kiusattu koulussa tämän lukuvuoden aikana?	Ei	66	66
	Joskus	31	29
	Usein (viikottain tai useammin)	3	5
Onko joku koulun aikuinen kiusannut sinua tämän lukuvuoden aikana?	Ei	93	93
Kohtelevatko koulun aikuiset mielestäsi kaikkia samalla tavalla?	Kyllä, yleensä	91	88

Kenelle voisit kertoa huolistasi?	Oma vanhempi tai huoltaja: Kyllä	96	95
	Oma opettaja tai luokanvalvoja: Kyllä	79	77

Vaikutukset tiettyyn ryhmään

Oppilailla on oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen. Kaikille oppilaille tulee tarjota yhdenvertaiset mahdollisuudet saada tukea. Kun tuen tarve havaitaan, koulun on tarjottava sitä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa oppilaan omassa opetusryhmässä. Tuen joustava, pitkäkestoinen ja monipuolinen tarjoaminen vaatii toteutuakseen opettajien välistä yhteistyötä.

Kuten aiemmassa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvässä osiossa todettiin, pienillä kouluilla on rajalliset mahdollisuudet toteuttaa kaikkia oppimisen ja koulunkäynnin tuen muotoja (erityisopettajan antama opetus pienryhmässä/erityisluokassa). Tämä jättää eniten tukea tarvitsevat lapset asemaan, jossa tukea ei pystytä tarjoamaan omalla lähikoululla, koska oppilaista ei muodostu ryhmää pienryhmää tai erityisluokkaa varten. Suurissa kouluissa on mahdollisuus järjestää tukea monipuolisesti lapsen tarpeet ja vahvuudet huomioiden.

Jatkossakin tulee tunnistaa, että oppilaskohtaista tukea laajemmin tarvitsevien oppilaiden tuen tarpeisiin pystytään vastaamaan kouluilla, joissa työskentelee monipuolisesti tuen ammattihenkilöstöä (erityisopettajat, erityisluokanopettajat, koulunkäynninohjaajat) sekä opiskeluhoitohenkilöstöä.

Pienessä yhteisössä moninaisuuden kokeminen voi jäädä kapeaksi. Tämä vähentää vertaisen tuen mahdollisuuksia vähemmistöryhmillä. Epäonnistuminen ryhmään pääsyssä tai kykenemättömyys toimimaan ryhmän tavoin vaikuttaa tutkimusten perusteella negatiivisesti identiteetin muodostumiseen lapsilla ja nuorilla. Vertaisen tuen puute lisää merkittävästi yksilön kokemaa vähemmistöstressiä. Vierailut toisissa (koulu)yhteisöissä, moninaisuuskasvatus tai yksilöllinen tuki kasvattavat resilienssiä ja tarjoavat vertaista tukea mahdollisesti oman lähiyhteisön ulkopuolelta. Pienessä yhteisössä korostuu myös koulun aikuisten vastuu: opettajien tehtävä on kannustaa oppilaita erilaisuuden hyväksymiseen ja tasa-arvoiseen ja kunnioittavaan suhtautumiseen kaikkia kohtaan.

Isommilla kouluilla on esteettömyys ja saavutettavuus on huomioitu jo rakennusvaiheessa tai muutostöillä. Esteettömyyttä parantavien muutostöiden kattava tekeminen ei välttämättä ole mahdollista iäkkäissä tai suojelluissa rakennuksissa, joissa pienet kyläkoulut usein sijaitsevat.

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Lapuan hyvinvointikyselyn (2026) vastaajat kokivat vaikuttamismahdollisuutensa koulussa yhdenvertaisiksi koulun koosta riippumatta. Myös kokemus ryhmään kuulumisesta on yhtäläinen lasten vastauksissa. Avoimissa vastauksissa lapset kertovat, että pienessä koulussa on helpompi tehdä yhteisiä asioita, kuten retkiä, sillä osallistujia on vähemmän. Lapsilla ja huoltajilla on huoli siitä, että isossa koulussa riski syrjäytymiseen tai pienemmäksi koettuun osallisuuteen voi kasvaa; lapsi voi kadottaa tutun roolinsa ja äänen isossa joukossa. Muutoksessa tukemisen sekä ryhmäytämistoimien tuleekin jatkua vielä pitkään koulun vaihtumisen jälkeenkin.

Hyvinvointikysely Kysymys	Tarkasteltu vastausvaihtoehto	Pienemmät alakoulut	Lapuan 4 suurinta alakoulua
Pääsetkö koulussa vaikuttamaan sinua koskeviin asioihin?	Kyllä, yleensä	92	88
Tunnetko kuuluvasi luokassasi tai koulussasi porukkaan?	Kyllä, yleensä	97	96

Koulutoiminnan jatkuessa ja lasten vähetessä saattavat vanhempainyhdistykset olla uuden haasteen edessä, sillä myös aktiivisten vanhempainyhdistystoimijoiden määrä voi vähentyä. Koulun niukentuvat resurssit voivat lisäksi vaatia vanhempainyhdistykseltä aktiivisempaa panostusta esim. välinehankintojen suhteen.

Koulun säilyminen tukee perheiden valinnanvapautta. Sekä lapsilla että huoltajilla on huolta siitä, jääkö kylälle perheitä, mikäli koulu lakkautetaan. Lapset kokevat kurjana tilanteen, jossa perhe suunnittelee poismuuttoa kylältä, mikäli koulu lakkaa.

Opetus ja koulunkäynti

Pienten ja isojen koulujen eroavaisuuksien vertailu pedagogisesta näkökulmasta tuo esiin, että molemmilla koulutyypeillä on omat vahvuutensa ja heikkoutensa, esimerkiksi yhteisöllisyyden, opetusryhmien koon ja opetuksen järjestämisen suhteen. Pienissä kouluissa yhteisöllisyys on tiivistä ja opettajan vastuu laajempi, kun taas isoissa kouluissa opetusryhmät ovat usein homogeenisempia ja resurssit monipuolisempia. Lisäksi eroja on havaittavissa henkilöstön monipuolisuudessa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteuttamismahdollisuuksissa. Eroja ilmenee myös valinnaisaineiden tarjonnassa ja eriyttämiseen käytettävissä olevassa ajassa. Taulukossa on vertailtu pienen ja ison kouluyhteisön eroja.

	Pieni koulu yhteisö	Iso koulu yhteisö
Yhteisöllisyys ja yksilöntuntemus	Tiivistä koulun tasolla. Kaikki tuntevat kaikki.	Yhteisöllisyyden rakentaminen vaatii enemmän työtä, toteutuu koulutason lisäksi luokkatiimitasolla
Opetusryhmät	Heterogeenisia, jopa neljä vuosiluokkaa samassa luokassa. Perusopetusryhmän koko n.20 oppilasta	Muodostuvat pääasiallisesti yhden tai kahden vuosiluokan oppilaista. Perusopetusryhmän koko n. 20 oppilasta
Opetus	Opettajan opetus hajautuu usean vuosiluokan kesken. Pienempi opettajajoukko vastaa opetussuunnitelman toteutumisesta (esim. välituntivalvonnat, suunnitelmien laatiminen, koulun juhlat ja retket), jolloin vastuu on laajempi	Opettaja opettaa melko saman sisältöisesti koko oppilasjoukkoa, aikaa jää eriyttämiselle. Vastuun jakautuessa useammalle opettajalle, vahvuuksien hyödyntäminen mahdollistuu.
Resurssit	Voivat olla rajalliset esimerkiksi erityisluokkien ja opetusvälineiden suhteen. Valinnaisaineita voidaan tarjota rajoitetusti.	Erityisluokkia ja opetusvälineitä monipuolisesti. Valinnaisaineissa laaja tarjonta opettajien osaamisen ja oppilaiden mielenkiinnon mukaan.
Henkilöstön monipuolisuus	Eri ammattikuntien edustajia harvakseltaan koululla, tarpeen mukaan saatavilla	Eri ammattikuntien edustajia (koulunkäynninohjaajat, erityisluokanopettajat, opiskeluhooltohenkilöstö) päivittäin läsnä koulun arjessa
Oppimisen ja koulunkäynnin tuki	Ryhmäkohtaiset tukimuodot toteutuvat, pienryhmiä ja erityisluokkia ei ole.	Mahdollisuus toteuttaa monipuolista ja tiivistä tukea moniammatillisesti. Kaikki nykylainsäädännön mukaiset oppilaskohtaiset tukitoimet saatavilla.

Mikäli koulun koko on huomattavan pieni (alle 25 oppilasta), opetetttavat luokat muodostuvat erittäin heterogeenisesti useasta eri vuosiluokasta. Kaikkein pienimpien koulujen kohdalla koko koulu voi muodostaa yhden luokan, jota pystytään osittain jakaa pienempiin ryhmiin. Tällaisessa tilanteessa opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttaminen vaarantuu suuresti, koska opettajan on mahdotonta suunnitella ja toteuttaa opetus jokaisen vuosiluokan sisältöjen mukaisesti. Perusopetuslain säädös oikeudesta opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen ei toteudu. Huoltajien kyselyssä lähes 90% isompien koulujen huoltajista pitikin erittäin tai melko tärkeänä sitä, että opetusryhmät muodostuvat pääasiallisesti samanikäisistä lapsista. Pienempien koulujen huoltajista vastaava osuus oli alle puolet, ja huomattava vastaajajoukko (13%) pienten koulujen huoltajista ei pitänyt tätä lainkaan merkittävänä.

Sekä lapset että huoltajat pitävät tärkeänä sitä, että opettaja pystyy tarvittaessa auttamaan oppimisessa. Pienempien koulujen huoltajille erityisesti riittävä yksilöllinen huomio oli tärkeää, kun taas suurempien koulujen huoltajat arvottavat erityisen tuen palvelujen saatavuutta. Huoltajat nostivat avoimissa vastauksissa erityisenä huolena esiin oppilastuntemuksen katoamisen, mikäli omat tutut opettajat eivät siirry mahdolliseen uuteen kouluun. Mikäli oppilaiden lähikoulu vaihtuu, tuleekin kiinnittää huomiota tutustumisten mahdollistamiseen niin oppilaille kuin huoltajillekin. Lisäksi tulee huolehtia riittävästä tiedonsiirrosta tulevalle opettajalle, jotta opetuksessa ja koulunkäynnissä voidaan huomioida lasten yksilölliset tarpeet.

Lapuan hyvinvointikyselyn (2026) vastausten perusteella koettu työrauha on suuremmissa kouluissa hieman pienempiä kouluja parempi. Yksiselitteistä syytä tähän kokemukseen on vaikea löytää. Esimerkiksi luokkakoko ei ole selittävä tekijä. Keskimääräinen luokkakoko Lapuan alakouluissa on 17,4 oppilasta. Pienillä kouluilla yleisopetuksen luokkakoot vaihtelevat 9-24 oppilaan välillä ja isoissa kouluissa 10-26 välillä.

Hyvinvointikysely Kysymys	Tarkasteltu vastausvaihtoehto	Pienemmät alakoulut	Lapuan 4 suurinta alakoulua
Onko oppitunneilla mielestäsi hyvä työrauha?	Kyllä, yleensä	79	83

Opettajalla on keskeinen rooli luokan työrauhan luomisessa ja ylläpitämisessä. Tutkimukset osoittavat, että opettajan ja oppilaan välinen suhde sekä oppimisympäristön fyysiset puitteet vaikuttavat merkittävästi oppilaiden kokemukseen luokan hyvästä työrauhasta. Koulun tasolla kaiken toiminnan – opetuksen organisoinnin ja työrauhan ylläpitämisen – tulee perustua opetussuunnitelman tavoitteisiin ja koulun toiminta-ajatukseen. Koulun tavoitteiden on yhdistettävä koko henkilöstöä ja ohjattava heitä toimimaan johdonmukaisesti, selkeästi ja oikeudenmukaisesti. Työrauhan tukemiseksi on tärkeää, että kouluyhteisö tekee rakentavaa ja luottamuksellista yhteistyötä kotien kanssa, mikä mahdollistaa pulmatilanteisiin puuttumisen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Työrauhaan liittyvät pulmat kumpuavat usein lapsen tai nuoren pahoinvoinnista, jolloin taustatekijöiden selvittäminen ja niihin puuttuminen on ensisijaista. Kodin ja koulun välinen vuorovaikutus on tässä keskeistä, sillä myös vanhemmat saattavat tarvita tukea. Yhdenmukaiset toimintatavat koulun sisällä sekä myönteinen suhtautuminen yhteistyöhön kotien kanssa ovat parhaimmillaan ennaltaehkäisevä keino työrauhaongelmia vastaan. Myös oppilashuoltotyöryhmien asemaa ongelmien ennaltaehkäisyssä tulisi edelleen vahvistaa.

Työrauhan perustana on kaikkien osallisuuden vahvistaminen sekä luottamuksen ja välittämisen osoittaminen. Opettaja osoittaa välittävänsä puuttumalla epäasialliseen käytökseen ja olemalla läsnä oppilaille. Työrauhaa voidaan tarkastella yksinkertaistetusti

neljän ulottuvuuden kautta: säännöt, kohtaaminen ja välittäminen, toimintakulttuuri sekä pedagogiikka.

Tämän raportin laatijoilla ei ole saatavilla vertailutietoa isojen ja pienten koulujen oppilaiden oppimistulosten eroista. Tutkimus- ja tilastotieto eivät osoita selvää suoraa yhteyttä opetusryhmän koon ja koulumenestyksen välillä. Myös oppilaiden asenteiden vaihtelu näyttää olevan riippumatonta luokan oppilasmäärästä. Vaikka pienten luokkien oppilailla havaittiin keskimäärin hieman enemmän koulutyötä haittaavia uskomuksia, ero suurempiin luokkiin oli vähäinen. On kuitenkin huomioitava, että tällaisten tutkimusten on vaikea ottaa huomioon kaikkia oppimiseen vaikuttavia tekijöitä, kuten koulunkäynninohjaajien määrää, jakotunteja tai samanaikaisopetusta, joiden vaikutusta on vaikea mitata tarkasti.

Koulumenestykseen vaikuttavat useat eri tekijät samanaikaisesti, kuten vanhempien sosioekonominen asema ja koulutus, väestön ja koulujen eriytyminen sekä oppilaan sukupuoli. Tutkimusta opetusryhmien vaikutuksesta tulee jatkaa. Tulevaisuudessa huomio tulisi kohdistaa siihen, miten opettajat voivat tosiasiallisesti hyödyntää pienten opetusryhmien resursseja ja muuttaa pedagogisia toimintatapojaan oppimista tukeviksi. Opetusryhmien muodostamisessa tulee jatkossakin hyödyntää opettajien pedagogista asiantuntemusta.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on tärkeää lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin turvaamiseksi. Säännöllisellä yhteydenpidolla tehdään huoltajille tutuksi koulun toimintaa ja madalletaan kynnyistä yhteydenottoihin. Koulun tasolla järjestetään tapahtumia ja retkiä, joissa huoltajien liittymistä kouluyhteisöön vahvistetaan. Huoltajille luodaan mahdollisuuksia vaikuttaa koulun toimintaan esim. yhteisöllisen opiskeluhuollon ja vanhempainyhdistyksen toiminnan kautta. Yksittäisen oppilaan osalta koulun ja huoltajan yhteisenä tehtävänä on oppimisen ja kasvun tukeminen, hyvinvoinnin edistäminen sekä ongelmien ennaltaehkäisy.

Kukin koulu ja opettaja omalta osaltaan rakentaa yhteistyötä kotien suuntaan sekä huoltajat omassa roolissaan toimivat yhteistyön rakentajina ja oppilaan koulutyön tukijoina. Yhteistyö muodostuu tilanteissa yksilöllisesti eikä esimerkiksi koulun koolla voida olevan suoraa yhteyttä yksittäisen oppilaan osalta tehtyyn kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Aina tulee pyrkiä tiiviiseen ja rakentavaan yhteistyöhön, joka edistää oppilaan oppimista ja hyvinvointia. Mikäli oppilaiden lähikoulu vaihtuu, tulee kodin ja koulun välisen yhteistyön rakentamiseen kiinnittää erityistä huomiota. Kodin ja koulun yhteistyön näkökulmasta kyläkouluympäristö tarjoaa vanhemmille enemmän mahdollisuuksia osallistua ja osallistuminen on myös todennäköisempää.

Kuulemisissa nousi esiin epävarmuus mahdollisen uuden lähikoulun jatkosta ja huoli siitä, että oppilaan koulu vaihtuu useaan kertaan alakoulun aikana. Palveluverkosta päätettäessä onkin otettava huomioon tiedossa olevat seikat, jotta muutostilanteessa osoitettu uusi lähikoulu olisi toiminnassa mahdollisimman pitkään.

Huoltajille suunnatun kyselyn avoimissa vastauksissa nousi esiin huoli opetusresurssien ja määrärahojen tasapuolisesta jakautumisesta eri kokoisten yksiköiden välillä. Vastauksissa esitettiin näkemyksiä siitä, että voimavarojen tulisi jakautua tasaisesti koko palveluverkossa siten, ettei pienten yksiköiden pedagogisen laadun ja toiminnan turvaaminen heikennä suhteellisesti suurempien koulujen resursointimahdollisuuksia tai opetuksen edellytyksiä.

Pedagogiset vaikutukset opetushenkilöstön näkökulmasta

Opettajat arvostavat nykyisessä työarjessaan erityisesti rauhallista työskentely-ympäristöä, kollegiaalista tukea ja päivittäistä ammatillista yhteistyötä sekä turvallista ilmapiiriä koulussa. Erityisen tärkeänä opettajan työn ja opetuksen laadun kannalta pidetään erityisopetuksen ja ohjaajaresurssin päivittäistä saatavuutta, henkilöstön mahdollisuuksia omien vahvuuksien hyödyntämiseen ja työnjakoon sekä tarkoituksenmukaisesti varusteltuja tiloja. Suurimpina haasteina nykyisessä työarjessa koetaan tuen resurssien riittämättömyys, opetusryhmien työrauhahaasteet sekä haasteet toteuttaa laadukasta, opetussuunnitelman mukaista opetusta opetusryhmän kokoonpanosta johtuen. Vähiten merkitystä opettajan työlle ja opetuksen laadulle nähdään olevan oppilashuollon palvelujen fyysisellä läsnäololla koulun tiloissa sekä opetusryhmien muodostumisella pääsääntöisesti samanikäisistä oppilaista.

Huomattava enemmistö (70%) vastaajista suhtautuu huolestuneesti tilanteeseen, jossa oppilasmäärän vähentyessä koulun kaikki oppilaat muodostaisivat yhden opetusryhmän, josta opettaja olisi pääsääntöisesti yksin vastuussa. Ainoastaan 2% näkee tämän mahdollisuutena. Toimivin oppilasmäärä koulussa olisi 35-100 oppilasta 85% mielestä. Lähes puolet vastaajista kannattaa myös tätä suurempia yksiköitä, kun taas 23% kokee alle 35 oppilaan koulun toimivaksi ratkaisuksi.

Suhtautuminen kouluverkon muutoksiin on pääosin neutraalia. Muutostilanteessa työssäjaksamista ja sopeutumista koetaan parhaiten tukevan riittävät oppimisen tuen ja opiskeluhuollon resurssit, vastuun jakautuminen useamman opettajan kesken sekä selkeä ja oikea-aikainen viestintä muutoksen vaiheista.

Koulumatkat

Osalla lapsista on tällä hetkellä lyhyet koulumatkat ja mahdollisuus itsenäiseen koulumatkaan. Lähikoulun säilyessä säilyy heillä mahdollisuus myös omaehtoiseen kulkemiseen ja koulumatkaliikuntaan, mitä lapset pitävät tärkeänä. Toisaalta iso osa lapsista on nytkin koulukuljetuksen piirissä ja kokee tämän olevan mukava tapa taittaa koulumatkat.

Koulumatkat ja -kuljetukset herättivät huoltajissa erityisesti huolta. Vaikka osa kokeekin koulukyyditysten toimivan hyvin, huolestuttaa osaa huoltajista erityisesti pienten koululaisten pärjääminen ja oppiminen kuljetuskäytäntöihin, koulukuljetusten turvallisuus

sekä koulupäivien pituus. Kuljetukset tuleekin järjestää joustavasti ja siten, että sekä odotusajat että koulupäivien pituus säilyvät kohtuullisina. Tämä saattaa vaatia muutoksia esimerkiksi koulupäivän aloitusajankohtiin ja tuntikehyksiin sekä aktiivista neuvottelua ja laatutarkastelua kuljetusten kilpailutusten ja organisoinnin yhteydessä.

Koulun säilyminen voi edesauttaa kevyen liikenteen reittien lisääntymistä kylän alueella. Toisaalta koulukuljetukset saattavat lisätä kunnostus- ja ylläpitotoimia koulukuljetuksiin käytettyjen maanteiden alueella.

Kyläyhteisö

Koulun säilyminen tukee kylän elinvoimaisuutta. Huoltajilla on suuri huoli kylän näivettymisestä, mikäli koulu lakkaa ja lapsiperheiden määrä kylällä tämän seurauksena vähenee. Kyläkoulun lakkauttaminen merkitsee huomattavaa muutosta alueen sosiaaliseen rakenteeseen, ja sen vaikutukset paikalliseen elinvoimaan ovat moninaisia. Negatiivisena seurauksena on usein kylän fyysisen ja sosiaalisen keskuksen katoaminen, mikä voi heikentää yhteisöllisyyttä sekä talkoohenkeä. Lisäksi kouluverkon supistaminen saattaa heijastua kiinteistömarkkinoille asuntokaupan hidastumisena ja kiinteistöjen arvon laskuna, mikä puolestaan voi vähentää asukkaiden halukkuutta investoida omiin koteihinsa. Toisaalta muutokseen liittyy myös myönteisiä kehitysmahdollisuuksia, sillä vapautuva rakennus voi tarjota tilat esimerkiksi kylän elinkeinorakennetta uudistavalle yritystoiminnalle tai yhteisötoimijalle. Palveluverkon sopeuttaminen poistaa myös pitkään jatkuneen epävarmuuden ja antaa mahdollisuuden kehittää aluetta muilla tavoin, kun kunnan talous saadaan vakaammalle pohjalle.

Kaupungin laskevan lapsimäärän vuoksi oppilaiden siirtyminen vapauttaa kapasiteettia muissa kouluissa ja auttaa säilyttämään vastaanottavat yksiköt elinvoimaisina. Tämä kehitys luo vakautta ja turvaa palveluiden säilymisen koko kaupungin alueella pidempään. Esimerkiksi palveluverkon osittaisessa tiivistämisessä (skenaario 2) osa kyläkouluista pystytään säilyttämään; sopeuttamistoimien ansiosta nämä jäljelle jäävät yksiköt saadaan turvattua ja uudet muutostarpeet pysäytettyä useaksi vuodeksi eteenpäin.

Koulurakennus

Mikäli opetustoiminta jatkuu, jatkuvat myös koulurakennuksen investoinnit ja ylläpitotoimet. Tästä seuraa luonnollisesti kustannuksia, jotka rakennusten iän vuoksi ovat osin mahdottomia ennustaa. Toisaalta rakennus tällöin säilyy hyväkuntoisena ja kyläyhteisön käytettävissä. Koulun kiinteistö on usein kylille merkityksellinen esimerkiksi rakennuksen historian, tunnesiteiden tai nykyisten käyttötarpeiden perusteella. Huoltajien syksyn kuulemisissa todettiin, että "Koulu ei ole vain oppilaita varten, vaan koko kylän yhteisön paikka." Rakennusten toivotaankin jäävän kylän käyttöön, mikäli opetustoiminta päättyy, jotta nykyinen, opetuksen ulkopuolinen toiminta voi jatkua ja rakennus ympäristöineen on

jatkossakin kylän asukkaiden käytettävissä. Rakennusten korkeat ylläpitokustannukset edellyttävät kuitenkin kyläyhteisön toiveissa kaupungin tuen jatkumista.

Lapset toivat esiin jännitystään liittyen uuteen koulurakennukseen, mikäli lähikoulu vaihtuu. Suuri koulurakennus koetaan pelottavana, ja toisaalta ison lapsimäärän myötä voi koulurakennus tuntua ruuhkaisemmalta, ja jonoja voi syntyä. Koulun tilaratkaisut vaikuttavatkin tutkimusten perusteella negatiivisesti kouluviihtyvyyteen. Toisaalta vanhoissa rakennuksissa, joissa kyläkoulut usein sijaitsevat, tilajärjestelyjen mukauttaminen on usein uudempia rakennuksia haasteellisempaa.

Asukas- ja lapsiperhekehitys

Lapsiperheet arvostavat asuinpaikkavalinnassaan ennen kaikkea ennakoitavuutta ja arjen sujuvuutta, minkä vuoksi palveluverkkoratkaisuilla on suora yhteys alueen vetovoimaan.

Skenaariossa, jossa nykyinen palveluverkko ja kyläkoulut säilyvät ennallaan, lähipalveluiden pysyvyys toimii vahvana vetovoimatekijänä maaseutualueille ja tukee nuorten perheiden sijoittumista kyliin. Koulun sijainti lähellä kotia mahdollistaa lyhyemmät koulumatkat ja helpottaa perheiden arjen aikataulujen yhteensovittamista. Toisaalta tämän vaihtoehdon haasteena on väestökehityksen tuoma epävarmuus: jos oppilasmäärät vähenevät alueella rajusti, kyläkoulujen tulevaisuudesta käytävä jatkuva keskustelu voi heikentää alueen ennakoitavuutta ja perheiden halukkuutta asettua sinne pitkäaikaisesti.

Mikäli kouluverkkoa supistetaan, palvelun puuttuminen tai lakkauttaminen muodostuu usein kynnyksysymykseksi nuorille perheille, mikä voi hidastaa uusien asukkaiden muuttoa kyseiselle alueelle. Pitkät koulumatkat puolestaan pidentävät lasten päiviä ja voivat vaikeuttaa harrastusmahdollisuuksia, mikä saattaa kannustaa perheitä hakeutumaan lähemmäs taajamia. Tämän seurauksena vaarana on kylien väestön ikääntyminen ja sukupolvenvaihdosten hidastuminen. Toisaalta palveluverkon hallittu tiivistäminen ja yksiköiden yhdistäminen mahdollistavat suuremmat ja monipuolisemmat lapsiryhmät, jolloin lapsilla on paremmat mahdollisuudet löytää samanikäistä ja -henkistä seuraa. Lisäksi suuremmat kokonaisuudet tarjoavat vakaamman pohjan esimerkiksi laajemmille kielivalinnoille ja tuen resursseille, mikä vastaa niiden perheiden tarpeisiin, jotka arvostavat monipuolista pedagogista tarjontaa.

Elinvoimavaikutukset

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen laajassa arvioinnissa ja muissa suomalaisissa tutkimuksissa on havaittu, että perusopetuksen palveluverkon supistaminen kohdistuu tyypillisesti alueille, joiden demografinen ja taloudellinen kehitys on ollut haastavaa jo ennen lakkautusprosessia. Tutkimuksissa onkin todettu, että koulun sulkemista useammin alueen elintoimintojen hiipuminen on tapahtunut jo ennen lakkautusprosessia, eikä pelkkä koulun säilyttäminen ilman riittävää oppilaspohjaa kykene yksinään ylläpitämään alueen

elinvoimaa. Koulun lakkauttamisesta aiheutuvat negatiiviset heijastusvaikutukset alueen asukaskehitykseen tai imagoon ovat usein osoittautuneet lyhytaikaisiksi, eikä suurempaa väestön joukkopakoa kylistä ole tutkimusaineistoissa havaittu. Monissa tapauksissa kylien toiminta alkaa normalisoitua ja hakea uusia muotoja pian lakkautuspäätöksen jälkeen, kun voimavarat suunnataan muuhun paikalliseen kehittämiseen.

Palveluverkkomuutosten talousvaikutukset ovat osoittautuneet moninaiseksi kysymykseksi, sillä pelkkä koulujen määrän vähentäminen ei välttämättä hillitse koulutusmenojen kasvua asukasta kohden laskettuna. Tämä selittyy osaltaan sillä, että perusopetuksen keskittämisestä syntyviä säästöjä voivat vähentää lisääntyvät ja kallistuvat koulukuljetustarpeet sekä vastaanottavien yksiköiden investointi- ja tilakustannukset. Julkisessa keskustelussa ja päätöksenteon valmistelussa korostuu usein voimakas paikallinen muutosvastarinta, sillä koulu koetaan kyläyhteisöjen elinvoiman symboliksi ja tärkeäksi sosiaalisesti keskuksiksi. Tästä huolimatta huoltajien kysely- ja haastatteluaineistoissa ilmenee myös hiljaista tukea kouluverkon tiivistämiselle, sillä suurempien ja pedagogisesti vahvempien yksiköiden nähdään tarjoavan oppilaille monipuolisempia ikätoverisuhteita, laajemmat valinnaisainevaihtoehdot, nykyaikaisemmat oppimisympäristöt sekä vakaammat erityisopetuksen ja oppilashuollon resurssit, vaikka muutos voikin pidentää joidenkin oppilaiden matka-aikoja.

Riskianalyysit ja riskinhallintakeinot eri skenaarioissa

Palveluverkon tulevaisuutta koskevassa päätöksenteossa punnitaan vastakkain paikallista saavutettavuutta, opetuksen ja tuen pedagogista laatua sekä kaupungin kokonaistaloudellista kestävyyttä vähenevän lapsimäärän oloissa. Mikään skenaarioista ei ole täysin riskitön, vaan niihin kaikkiin liittyy ennakoitavia haasteita ja toisaalta saavutettavissa olevia hyötyjä.

Skenaario	Tunnistettu riski	Vaikutus arkeen / Huoli	Riskinhallintakeinot
Skenaario 0	Oppilasmäärän väheneminen ja sosiaalisen piirin kapeus	Ryhmät kutistuvat pieniksi, jolloin virikkeellistä toimintaa tai riittävästi kavereita voi olla vaikea löytää. Sosiaalinen piiri jää kapeaksi ja riski yhteisön kuplautumiseen kasvaa.	Järjestetään yhteistyöprojekteja ja yhteisiä tapahtumia muiden koulujen kanssa sosiaalisen verkoston laajentamiseksi.
	Resurssien pirstaloituminen ja opetuksen laadun haasteet	Syntyy suuria yhdysluokkia (3-4 ikäluokkaa), jolloin jatkuva eriyttäminen kuormittaa opettajaa, ja oppilaan yksilöllinen sekä erityisopetuksen tuki vaarantuu. Opetussuunnitelman tavoitteet voivat vaarantua.	Panostetaan joustaviin pienryhmäratkaisuihin, resursoidaan avustavaa henkilökuntaan yhdysluokkiin ja tiivistetään koulujen välistä yhteistyötä. Vältetään 1-6-luokkien yhdistämistä.
	Ammatillinen yksinäisyys ja laaja vastuu	Opettaja kantaa yleisen hallinnollisen ja arjen vastuun yksin ilman kollegiaalista tukea.	Tuetaan vastuun jakamista useamman opettajan kesken esimerkiksi tiimiopettajuuden avulla.
	Toimitilojen puutteellisuus ja akustiikka	Osassa pienemmistä kouluista tilat ovat puutteellisia, vanhentuneita tai esim. akustiikkaa parantavien korjaustoimien tarpeessa.	Tehdään investointeja resurssien puitteissa.
	Kiinteistömenojen vaikutus investointimahdollisuuksiin	Kiinteistömenot pysyvät korkeina suhteessa pikkuhiljaa vähenevään oppilasmäärään. Rajallisten resurssien jakautuminen kaikkiin yksiköihin heikentää mahdollisuuksia investointeihin kaupunginlaajuisesti, mikä voi pitkällä aikavälillä vaikuttaa kielteisesti koulujen viihtyvyyteen sekä kaupungin yleiseen vetovoimaan.	Tilatehokkuuden parantaminen ja kiinteistöjen monikäyttöisyyden lisääminen. Investoinnit resurssien puitteissa.
	Kylien asukkaiden investointihalukkuuden väheneminen ja henkinen kuormitus	Jatkuva epävarmuus ja pitkittynyt "lakkautusuhka" saavat perheet epäroimään alueelle muuttamista ja voivat vähentää myös nykyisten	Tuodaan päätöksentekoon ennakoitavuutta ja selkeyttä. Tarvittaessa tehdään sitovia linjauksia määräajaksi, jotta asukkaille

		asukkaiden halukkuutta investoida omiin koteihinsa.	saadaan pitkäjänteinen investointi- ja asumisrauha.
	Resurssien epätasainen jakautuminen ja koulujen välinen eriarvoisuus	Huoltajien kyselyssä nousee esiin huoli siitä, että pienimpien koulujen toiminnan turvaaminen sitoo suhteettoman suuren osan kaupungin rajallisista resursseista, mikä voi heikentää suurempien yksiköiden kehitysmahdollisuuksia ja aiheuttaa kokemusta epätasapuolisesta kohtelusta.	Ilmiötä hallitaan laatimalla selkeät ja läpinäkyvät kriteerit resurssien jaolle, jotta opetuksen laatu, ryhmäkoot ja tukipalvelut pystytään turvaamaan tasapuolisesti kaikissa kaupungin kouluissa oppilasmäärään suhteutettuna. Vahvistetaan yksiköiden välistä yhteistyötä ja yhteisten resurssien joustavaa käyttöä.

Skenaario 1 ja 2	Sosiaaliset jännitteet ja "ison koulun pelko"	Siirtyminen jännittää suurta osaa oppilaista ja huoltajista; pelkoina ovat meteli, massa hukkuminen ja oman aseman menettäminen.	Säännölliset, varhain aloitetut ja pitkään jatkuvat tutustumiset ja ryhmäytykset. Huoltajien ottaminen mukaan toimintakulttuurin suunnitteluun.
	Oppilaiden ja huoltajien sopeutumishaasteet	Muutokseen sopeutuminen voi aiheuttaa vastarintaa ja haasteita.	Säännölliset, varhain aloitetut ja pitkään jatkuvat tutustumiset ja ryhmäytykset. Huoltajien ottaminen mukaan toimintakulttuurin suunnitteluun.
	Kaverisuhteiden katkeaminen	Lasten voimakas pelko ja suru nykyisen luokan tai parhaan kaverin menettämisestä muutoksessa.	Siirretään kokonaiset luokat tai vakiintuneet kaveriparit yhdessä uuteen kouluun. Huomioidaan kaverisuhteet uusissa ryhmissä.
	Koulumatkojen pidentyminen ja turvallisuusriskit, kohonneet kuljetuskustannukset	Lähikoulujen lakkauttaminen lisää koulukuljetusten piirissä olevien oppilaiden määrää, mikä näkyy kohonneina kuljetuskustannuksina. Matkan pidentyminen ja turvallisuus huolettavat huoltajia. Koulupäivä pitenee, ja lasten hyötyliikunta vähenee itsenäisen kulkemisen vähentyessä. Toisaalta huomioitava, että erityisesti pienillä kouluilla jo nyt merkittävä määrä kuljetusoppilaita.	Koulukuljetusten huolellinen ja osallistava suunnittelu. Kuljetusten ja kerhojen synkronointi. Kevyen liikenteen väylien turvaaminen.

	Henkilöstön sopeutumishaasteet	Siirtyminen toiseen yksikköön tai uusien oppilaiden tulo luokkaan herättää epäröintiä osassa opettajia.	Tarjotaan opettajille mahdollisuus vaikuttaa uuden yksikön pedagogisiin toimintatapoihin ja varmistetaan oikea-aikainen viestintä.
	Kyliä vetovoiman lasku ja kaupungin sisäinen segregatio (alueellinen eriytyminen)	Lähipalveluiden muuttuminen saattaa hidastaa nuorten perheiden muuttoa kyläalueille, millä on vaikutusta alueelliseen ikärakenteeseen. Väestön mahdollinen siirtymä taajamiin voi puolestaan lisätä asutokysyntää tietyillä alueilla ja muuttaa asuinalueiden välistä sosioekonomista tasapainoa.	Ilmiötä hallitaan kaavoittamalla vetovoimaisia tontteja kyläalueille ja varmistamalla joustava maankäyttö maaseutumaisessa asumisessa. Koulujen matka- ja odotusajat minimoidaan perheiden arjen sujuvuuden turvaamiseksi, ja mahdollisuuksien mukaan tuetaan vapautuvien tilojen siirtymistä harrastus- tai yhteisökäyttöön. Alueellista tasapainoa ylläpidetään kohdentamalla infrastruktuuri- ja vapaa-ajan investointeja tasapuolisesti eri osiin kaupunkia.
	Kyläyhteisöjen aktiivisuuden lasku ja epäluottamus	Aiheuttaa hetkellistä vastustusta ja pelkoa alueen kuihtumisesta. Voi heijastua asukkaiden viihtyvyyteen ja kunnan imagoon	Laaditaan valtuuston linjausten mukaiset lapsivaikutusten arvioinnit päätöksenteon tueksi. Myydään tai luovutetaan tyhjentyvät koulukiinteistöt kyläyhdistysten tai yritysten yhteisölliseen käyttöön.

Kaikki skenaariot	Epävarmuuden tunne ja stressi	Jatkuvat keskustelut ja "lakkautuspuheet" koulujen tulevaisuudesta aiheuttavat stressiä ja turvattomuutta lapsille ja perheille.	Avoin, selkeä ja kohderyhmälähtöinen, pitkäjänteinen viestintä päätöksistä. Otetaan perheet mukaan uuden arjen suunnitteluun.
	Luokka- ja yksikkökokojen kasvu ja aikuisen huomion väheneminen	Koska koko kaupungin lapsimäärä on laskeva, keskittäminen ei automaattisesti tarkoita suurempia ryhmäkokoja, vaan ne säilyvät maltillisina. Yhdysluokkien ryhmäko'oissa voi olla enemmän vaihtelua ikäryhmien suuruudesta riippuen. Kouluyksikön koon kasvu voi herättää huolta lapsen	Varmistetaan riittävä opettaja- ja avustajaresursointi, hyödynnetään tiimiopettajuutta ja rajataan opetusryhmät ensisijaisesti pedagogisiin perusteisiin.

		yksilöllisestä kohtaamisesta, yhteisöllisyyden säilymisestä sekä opettajien jaksamisen ääri rajoille ajautumisesta.	
	Tuen resurssien ja ohjaajien riittämättömyys	Yksin jääminen haastavien tilanteiden kanssa kuluttaa opettajien voimavaroja.	Resursoidaan riittävästi oppimisen tukea ja opiskeluhoitoa turvaamaan työrauhaa.

Yhteenveto päätöksentekoa varten

Skenaario 0: Nykyinen palveluverkko säilyy

Vaihtoehdon keskeisenä vahvuutena on pienten koulujen tarjoama tiivis yhteisöllisyys, kotoisuus ja tuttuus. Pienessä ympäristössä kaverisuhteiden muodostaminen ja ristiriitojen selvittäminen koetaan usein helpommaksi, ja eri-ikäiset lapset oppivat luontevasti toisiltaan vastuullisuutta ja mallioppimista. Hyvinvointikyselyn mukaan pienten alakoulujen oppilaat viihtyvät koulussa ja välitunneilla hieman paremmin kuin suurempien yksiköiden oppilaat. Lisäksi lyhyet koulumatkat mahdollistavat sen, että lähes puolet oppilaista kulkee kouluun kävellen tai pyörällä, mikä lisää päivittäistä hyötyliikuntaa ja pitää koulun pihan helposti saavutettavana myös vapaa-ajalla. Kyläyhteisöjen kannalta koulun säilyminen ylläpitää alueen elinvoimaa, tukee lapsiperheiden sijoittumista kyliin ja tarjoaa harrastustilat koko kylän käyttöön.

Toisaalta skenaarioon liittyy merkittäviä pedagogisia ja sosiaalisia riskejä. Oppilasmäärien vähentyessä luokista voi muodostua erittäin heterogeenisiä yhdysluokkia, joissa opetetaan samanaikaisesti jopa 3–4 eri vuosiluokkaa ja opetussuunnitelmaa. Alle 25 oppilaan yksiköissä opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttaminen ja perusopetuslain mukainen oikeus opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen vaarantuu suuren hajonnan vuoksi. Pienissä kouluissa esimerkiksi valinnaisaineiden tarjonta ja mahdollisuus pienryhmäopetukseen ovat rajalliset tai niitä ei voida järjestää. Myös tuen ja oppilashuollon ammattihenkilöstö on harvakseltaan saatavilla. Sosiaalisesti ikätovereiden vähäisyys kapeuttaa vuorovaikutussuhteita, ja vähemmistöryhmien riski kokea vähemmistöstressiä kasvaa vertaistuen puuttuessa. Pienimmissä yksiköissä myöskään iltapäivätoiminnan järjestäminen ei ole mahdollista vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Henkilöstön näkökulmasta laaja hallinnollinen ja arjen vastuu jakautuu harvoille opettajille, mikä voi lisätä ammatillista yksinäisyyttä. Rakennusten osalta vanhojen kiinteistöjen ylläpitokustannukset ovat korkeat ja vaikeasti ennustettavat, ja jatkuva keskustelu koulujen lakkautusuhasta aiheuttaa henkistä kuormitusta sekä vähentää alueen asukkaiden investointihalukkuutta.

Riskinhallintakeinoina tässä skenaariossa toimisivat yhteistyöprojektit muiden koulujen kanssa sosiaalisten verkostojen laajentamiseksi, resurssien kohdentaminen yhdysluokkien avustavaan henkilökuntaan sekä tiimiopettajuuden hyödyntäminen. Päätöksenteolta edellytetään linjauksia, jotta alueen asukkaille saataisiin pitkäjänteinen investointi- ja asumisrauha.

Skenaario 1: Palveluverkko keskittyy

Keskittämisen merkittävimmät hyödyt liittyvät pedagogiseen laatuun ja resurssien monipuolisuuteen. Opetusryhmät muodostuvat pääasiallisesti samanikäisistä oppilaista,

mikä antaa opettajalle enemmän aikaa oppimisen eriyttämiselle ja oppilaiden yksilölliselle tukemiselle. Suuremmissa yksiköissä on usein monipuolisemmat ja nykyaikaisemmat opetusvälineet, laaja valinnaisainetarjonta sekä esteettömät toimitilat. Erityisopettajat, koulunkäynninohjaajat ja oppilashuoltohenkilöstö ovat arjessa päivittäin läsnä, mikä mahdollistaa moniammatillisen ja tiiviin tuen toteuttamisen. Isompi yhteisö laajentaa lasten sosiaalisia verkostoja, tarjoaa enemmän vaihtoehtoja kaverisuhteille ja parantaa vähemmistöryhmien mahdollisuuksia löytää vertaistukea. Myös koulupäivän yhteydessä järjestettävä kerho- ja harrastustoiminta sekä iltapäivätoiminta ovat helpommin organisoitavissa. Koettu työrauha on kyselyn mukaan suurissa kouluissa hieman parempi. Kaupungin tasolla ratkaisu tuo vakautta ja taloudellista ennustettavuutta, poistaa pitkään jatkuneen epävarmuuden ja auttaa säilyttämään vastaanottavat yksiköt elinvoimaisina pitkään.

Skenaarion haasteet painottuvat muutokseen liittyvään epävarmuuteen ja koulumatkojen pidentymiseen. Siirtymisvaihe aiheuttaa lapsissa ja huoltajissa jännitystä ja pelkoa massaan hukkumisesta tai kiusaamisesta, ja huoltajat kantavat huolta yksilöllisen oppilastuntemuksen katoamisesta. Suuret koulurakennukset voivat tuntua lapsista ruuhkaisilta ja pelottavilta. Koulumatkojen osalta kyläalueiden oppilaat siirtyvät koulumatkan pidentyessä usein itsenäisestä kävelystä ja pyöräilystä koulukuljetusten piiriin, mikä vähentää heidän päivittäistä hyötyliikuntaansa ja herättää huolta kuljetusmatkojen pituudesta sekä pienten lasten jaksamisesta.

Toisaalta on huomioitava, että suuremmilla kouluilla kuljetusoppilaiden määrä on nykyisin vähäinen. Palveluverkon keskittäminen ei poistaisikaan itsenäisen kulkemisen mahdollisuutta siltä suurelta enemmistöltä oppilaita, jotka asuvat valmiiksi taajama-alueilla ja kulkevat nytkin kouluun itsenäisesti kävellen tai pyörällä.

Kyläyhteisöjen näkökulmasta koulun lakkauttaminen voi hidastaa nuorten perheiden muuttoa alueelle, laskea kiinteistöjen arvoa ja johtaa väestön ikääntymiseen fyysisen ja sosiaalisen keskuksen kadotessa.

Riskinhallinta edellyttää säännöllisiä ja pitkäkestoisia tutustumis- ja ryhmäytystoimia sekä huolellista tiedonsiirtoa vastaanottaville opettajille. Koulukuljetukset on suunniteltava joustavasti siten, että lakisääteinen 2,5 tunnin enimmäisaika matkoille odotuksineen ei ylitä. Alueellista eriarvoistumista voidaan lievittää kaavoittamalla edelleen vetovoimaisia tontteja kyläalueille, tukemalla vapautuvien koulutilojen siirtymistä harrastuskäyttöön ja kohdentamalla vapaa-ajan investointeja tasapuolisesti.

Skenaario 2: Palveluverkko tiivistyy

Tämä skenaario edustaa osittaista sopeuttamista ja asettuu vaikutuksiltaan kahden muun vaihtoehdon välimaastoon. Sen keskeisenä vahvuutena on kyky tasapainottaa taloudellisia sopeuttamistarpeita ja lähipalveluiden säilyttämistä. Koska osa kyläkouluista pystytään

säilyttämään, jäljelle jäävät yksiköt saadaan turvattua ja uudet muutostarpeet pystytään pysäyttämään useaksi vuodeksi eteenpäin, mikä tuo alueelle kaivattua ennakoitavuutta.

Pedagogisesti kaikkein pienimpien yksiköiden yhdistäminen mahdollistaa hieman suuremmat ja toimivammat lapsiryhmät. Tämä parantaa oppilaiden mahdollisuuksia löytää samanikäistä ja -henkistä seuraa sekä helpottaa opetuksen järjestämistä verrattuna nykytilaan. Muutosvaiheessa tämä vaihtoehto on oppilaille ja huoltajille psyykkisesti helpompi: siirtyminen keskikokoiseen yksikköön koetaan huomattavasti vähemmän pelottavana ja jännittävänä ajatuksena kuin siirtyminen suoraan taajaman suurimpiin kouluihin. Huoltajien toive siitä, että uusi koulu olisi sekä etäisyyden että oppilasmäärän puolesta mahdollisimman lähellä nykyistä, toteutuu tässä vaihtoehdossa parhaiten.

Riskeinä ovat edelleen niiden kylien elinvoiman osittainen heikentyminen ja asuntomarkkinoiden hidastuminen, joista koulu lakkautetaan, sekä koulumatkojen pidentyminen siirtyvien oppilaiden kohdalla. Näitä riskejä hallitaan samoilla menetelmillä kuin skenaariossa 1, eli huolellisella kuljetussuunnittelulla, ryhmyttämisellä sekä kohdennetuilla maankäytön ja vapaa-ajan ratkaisuilla.

Päätöksenteossa huomioitavaa kaikissa skenaarioissa

Valittavasta skenaariosta riippumatta lapsen arjen kannalta keskeisimmät tekijät – sosiaaliset suhteet, leikki ja liikunnallisuus – säilyvät samoina. Hyvinvointikyselyn tulokset osoittavat, että alakouluikäiset tuntevat olonsa yhtä turvallisiksi ja kokevat opettajien kohtelun yhtä tasapuoliseksi koulun koosta riippumatta. Myöskään kiusaaminen ei ole kyselyaineiston perusteella yleisempää suuremmissa kouluissa, vaikka huoltajien ja lasten ennako-oletuksissa ja peloissa näin uskotaan.

Kaikissa muutostilanteissa päätöksenteon on perustuttava pitkäjänteisyyteen, jotta vältytään tilanteilta, joissa oppilaan koulu vaihtuu useita kertoja alakoulun aikana. Opetusryhmien muodostamisessa tulee aina hyödyntää opettajien pedagogista asiantuntemusta, varmistaa riittävä opettaja- ja avustajaresursointi, tukea opettajien jaksamista ja luoda toimivat rakenteet kodin ja koulun väliselle rakentavalle yhteistyölle.

Päätöksenteon taustaksi on lisäksi huomioitava, että Lapuan kaikkien nykyisten koulujen voidaan todeta olevan kansallisella ja kansainvälisellä mittapuulla joko pieniä tai keskikokoisia. Tästä johtuen mikään esitetystä skenaarioista ei synnyttäisi kuntaan uhkakuvien mukaisia ”massayksiköitä”, vaan kouluverkko muodostuisi jatkossakin maltillisen kokoisista oppimisympäristöistä.

LAVA-prosessin yhteenveto

Lapsivaikutusten ennakointi- ja arviointiprosessin tuloksista tiedottaminen on keskeinen osa lapsinäkökulman esille tuomista. Tiedottaminen on hyvä suunnitella erikseen kohdentuen henkilöstölle, päätöksentekoon sekä perheille ja yleensä kuntalaisille. On myös tärkeää sopia yhteisesti tilanteen seurannasta ja määritellä seuraavan tarkastelun ajankohta sekä vastuutahot. Näin lapsivaikutusten arviointi muodostuu pysyväksi toimintatavaksi, ei kertaluontoiseksi prosessiksi. (THL 2010)

Tiedottaminen perheille/kuntalaisille

Lapuan kaupungin verkkosivuille avattiin alkukevästä 2026 uusi sivusto, Perusopetuksen palveluverkkosuunnittelu, jonne on päivitetty mahdollisimman ajantasaisesti suunnittelun etenemisestä. Asiasta on tiedotettu myös kaupungin sosiaalisessa mediassa. Tärkeimmistä toiminnoista, kuten keväällä toteutetusta kyselystä, on tiedotettu sivuston lisäksi myös kaupungin verkkosivujen uutisiosiossa sekä sosiaalisessa mediassa. Verkkosivuilla on julkaistu mm. syksyllä 2025 laadittu lapsivaikutusten arvioinnin raportti sekä asian käsittelyyn liittyvien kokousten pöytäkirjat. Tämä lapsivaikutusten arvioinnin raportti julkaistaan Perusopetuksen palveluverkkosuunnittelu-sivustolla raportin valmistuttua.

Henkilöstölle tiedottaminen

Opetushenkilöstön YT-menettely Kauhajärven ja Männikön koulujen osalta käynnistettiin 14.10.2025 ja päätettiin 14.11.2025. Yhteensä tapaamisia oli kolme ja lisäksi toteutettiin henkilöstön kuulemiset. Ruoka- ja puhtauspalveluiden osalta henkilöstön kuuleminen toteutettiin 28.10.2025.

Opetushenkilöstölle toteutettavasta kyselystä tiedotettiin rehtorien kautta. Kysely oli avoinna kaikkien alakoulujen opetushenkilöstölle.

Tiedottaminen päätöksentekoon

Keväällä 2026 panostettiin erityisesti julkiseen viestintään palveluverkkosuunnitteluun liittyen. Tämän lisäksi päättäjille järjestettiin keskustelutilaisuus kesäkuussa 2026, jonka aikana esiteltiin päätöksentekoa varten koostettu materiaali, mukaan lukien tämä raportti. Materiaalit toimitettiin päättäjille ennakoon tutustuttavaksi.

Seuranta

Lapsivaikutuksia tarkastellaan uudelleen riippumatta siitä, mikä päätösvaihtoehto toteutuu. Seurantamenetelmiä ovat mm. Lapuan lasten ja nuorten hyvinvointikysely, huoltajakysely, oppilasennusteiden seuranta ja talouden seuranta.

Lähteet

Ahokas-Heikkinen, J. 2017. "Kouluhyvinvointi on monen tekijän summa" - Kouluuyhteisön aikuisten näkemyksiä kouluhyvinvoinnista. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

Alavuden kaupunki. Lapsivaikutusten arviointi. Hakojärven koulun lakkauttaminen.

Alila, K. 2011. Lapsivaikutusten arviointi - Kansallisia ja kansainvälisiä näkökulmia. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:7.

Antikainen, H. & Lappalainen, S. 2012. "Yhteistyöllä yhteiseksi hyväksi" - Tapaustutkimus kodin ja koulun yhteistyöstä Ihastjärven kyläkouluhankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa. Kasvatustieteen pro gradu. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstreams/f96575ba-b7bc-49fb-8286-4f5b0c1bb27d/download>

Autti, O. & Hyry-Beihammer, E. K. (2014): School Closures in Rural Finnish Communities. *Journal of Research in Rural Education*, 2014, 29 (1). <https://jrre.psu.edu/sites/default/files/2019-08/29-1.pdf>

Harinen, P.; Halme, J. 2012. Hyvä, paha koulu - Kouluhyvinvointia hakemassa. Suomen UNICEF, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 56.

Holopainen, P. et al. 2009. Työrauha tavaksi. Kohtaaminen, toimintakulttuuri ja pedagogiikka koulun arjessa. Opetushallitus.

Iivonen, E.; Pollari, K. 2022. Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä. Lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi sekä lapset ja nuoret tiedontuottajina kunnassa -ohjeistus. Ohjeistus kuntapäätäjille, nuorisovaltuustoille ja viranhaltijoille. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja, 2022:4. Helsinki.

Izadi, R. 2015. The impact of school closures on student achievement - evidence from rural Finland. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT - Institute for Economic Research. Helsinki. <https://vatt.fi/documents/2956369/3012205/wp63.pdf>

Koivu, S. 2019. Koulun koon yhteys lukemaan opettamisen pedagogiikkaan. Kandidaatin tutkielma, Luokanopettajan tutkinto-ohjelma, Tampereen yliopisto.

Korte, L. 2022. Kouluhyvinvointi suurten ja pienten koulujen oppilailla. Kandidaatin tutkielma, Elinikäinen oppiminen ja kasvatus, Tampereen yliopisto.

Lapsivaikutusten arvioinnin (LAVA) tausta ja prosessimalli Etelä-Pohjanmaalla. Etelä-Pohjanmaan LAPE Toimintakulttuurin muutos - LAVA -työryhmä. 2018.

Lasten ja nuorten keskus. Lapsivaikutusten arviointi.
<https://www.lnk.fi/lapsivaikutusten-arviointi/>

Lastensuojelun keskusliitto. Lapsivaikutusten arviointi.
<https://www.lskl.fi/vaikuttamistyo/lapsivaikutusten-arviointi/>

Laukkanen, T. 2020. Pieni koulu viihtyisänä oppimisympäristönä - 6. luokkalaisten kokemuksia opiskelusta kyläkoulussa ja yhdysluokassa. Kandidaatintutkielma, Kasvatustieteiden kandidaatti, Tampereen yliopisto.

Loviisan kaupunki. 2020. Palveluverkon supistaminen perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Yhteenveto lapsivaikutusten arvioinnista.

Maaseudun Tulevaisuus. 12.9.2025. Koulututkija puolustaa pieniä opinahjoja - "Missä on maaseudun lasten yhdenvertaisuus?"
<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/uutiset/65c6a5bc-aa66-454b-a27f-1831fca625ac>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Johdatus lapsivaikutusten arviointiin kunnassa. MLL:n koulutusaineisto 7.12.2021.
<https://vapaaehtoisnetti.mll.fi/uploads/2022/08/lapsivaikutusten-arviointi-kunnassa.pdf>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Lapsivaikutusten arviointityökalu.

Opetushallitus. Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2, 3-6 ja 7-9. Fyysinen, sosiaalinen ja psyykinen toimintakyky.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/liikunnan-opetuksen-tavoitteet-vuosiluokilla-1-2-3-6-ja-7-9>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetusryhmien tila Suomessa. Selvitys eduskunnan sivistysvaliokunnalle esi- ja perusopetuksen opetusryhmien nykytilasta. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:4.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/5ece33fa-1539-458c-add9-b94286bdcc53/content>

Pelastakaa Lapset. Lapsivaikutusten arviointia lasten kanssa. Käytännöllinen opas lapsivaikutusten arvioinnin tekemiseen yhdessä lasten kanssa.
<https://nuoretjaosallisuus.fi/wp-content/uploads/2023/11/pelastakaa-lapset-lapsivaikutus-arviointi.pdf>

Rautio, A. 2023. Peruskoulun rehtoreiden kokemuksia koulujen lakkauttamisilmiöstä. Pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto.
https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/65544/Rautio_Auri.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Räkköläinen, M. et al. 2022. Maaseutu- ja saaristoalueilla asuvien lasten sivistyksellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutuminen peruskoululakkautuksissa ja lakkautusten vaikutukset alueiden elinvoimaan. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI).
https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_2922.pdf

Salovaara, V. et al. 2024. Lasten kuulemisen käsikirja – lähtökohtina lapsilähtöisyys ja paikkaperustaisuus. Itlan oppaat ja käsikirjat 2024:1. Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö sr.

Seta. 2023. Vähemmistöstressi vaikuttaa koko perheeseen.
<https://seta.fi/2023/10/01/vahemmistostressi/>

Suomen Unicef. Lapsen oikeudet kunnassa. Miten lapsivaikutusten arviointi toteutetaan?
<https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/lapsen-oikeuksien-teemapaketit/aluksi-lapsen-etu-on-ensisijainen/miten-lapsivaikutusten-arviointi-toteutetaan>

THL. 2010. Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä. Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.

Tuoma, L. 2023. Kyläkoulujen lakkautusten vaikutukset kuntien elinvoimatehtävän toteutumiseen. Kandidaatin tutkielma. Johtamisen ja talouden tiedekunta. Tampereen yliopisto.
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/147635/TuomaLaura.pdf;jsessionid=DD3EF0265F0B7B34027380B3ABFB7493?sequence=2>

Oheismateriaali

Kyselylomakkeet ja tiedotteet

[Tiedotteet kyselyistä](#)

[Kysely lapsille - Lapuan palveluverkkosuunnitelma](#)

[Kysely huoltajille - Lapuan palveluverkkosuunnitelma](#)

[Kysely opettajille - Lapuan palveluverkkosuunnitelma](#)

Kyselyjen vastausten koosteet

[Lasten vastaukset \(pienemmät koulut vrt. isommat koulut\)](#)

[Lasten piirustukset](#)

[Huoltajien vastaukset \(pienemmät koulut vrt. isommat koulut\)](#)

[Opettajien vastaukset](#)

Lapuan lasten ja nuorten hyvinvointikysely 2026

[Alakouluikäisten vastaukset, pienemmät koulut vrt. isommat koulut](#)

[Perusopetuksen palveluverkkosuunnittelu Lapualla-sivusto](#)